

Gróf Esterházy Móric és Győr – Biczó Zalán könyvéről és a győri Esterházy-emléktábláról

Biczó Zalán egyetemi könyvtáros újabb helyismereti munkával gazdagította a várostörténelmi irodalmat. 2020 decemberében jelent meg a jogi kar könyvtárosának Gróf Esterházy Móric és Győr címmel munkája. A könyvet pedig megelőzte pár hónappal a győri emléktábla-állítás ünnepsége is a győri Széchenyi téri gimnázium falán.

Száznegyven esztendővel ezelőtt született Esterházy Móric (1881-1960), aki 1917-ben a Magyar Királyság miniszterelnöke volt. Kevesen tudják, hogy 1895-1899 között a győri bencés gimnázium tanulója a demokratikus viszonyok kialakítását megkísérlő és szociálisan érzékeny államférfi. Anyai ágon Schwarzenberg Adolf törökverő győri hős leszármazottja. Első nyilvános szónoki megszólalása is Győrhöz köti: 1895-ben a Szent László-ünnepségen, a Püspökvárban, Zalka János püspök társaságában mondott beszédet. Miniszterelnöki kinevezése Győr városában különösen jó hírt hozó esemény lett. Abból az alkalomból, hogy Esterházy Miklós Móricz gróf és fiai (Móric és Alajos) a Szent László-ünnepélyen megjelentek, a megyés püspök érdekes ajándékot küldött általuk édesapjuknak. Az ajándék egy sétabot, ami a régi győri vár egyik történelmi nevezetességű kapujából készült. Amikor Pálffy Miklós és Schwarzenberg Adolf 1598-ban Győr városát a töröktől visszafoglalták, az ostromlóknak először a „fehérvári kaput” sikerült betörniük petárdáikkal. A kaputestet később a győri székesegyházban helyezték el, majd hevederéből a megyés püspök sétabotokat készített. Ezek egyikét küldte el a grófnak, akinek nagyanyja és neje a győri hős, Schwarzenberg herceg családjából származik.

A későbbi miniszterelnök a győri bencés gimnázium után, 1899 szeptemberétől a Budapesti Magyar Kir. Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára iratkozott be, de Angliában is sok időt töltött. 1900 szeptemberétől Oxfordban élt, és a helyi egyetemen végezte tanulmányait. Ezen hallgatói időszakban Széchenyi Miklós, az új győri püspök is szívesen látta a csákvári Esterházy-család fejét és gyermekeit. Széchenyi Miklós gróf győri püspök 1902. április 12-én tartotta meg ünnepélyes bevonulását székvárosába. Az új püspök székfoglalója pompával és óriási részvétel mellett történt meg. A vendégek között jelen volt Esterházy Miklós Móric gróf, akinek gyermekei a bencés gimnáziumban pár esztendeje tanultak.

A műben a szerző külön is megemlíti a gróf életpályát meghatározó két eseményt. Mégpedig azt, hogy már 1903-ban a győri Nádasdy 9. huszárezred tagja volt, ill. 1905-től részt vállalt a győri internátus alapításában.

Később, 1917 június 8-án a kevésbé ismert 36 éves Esterházy Móric gróftól kérte fel IV. Károly kormányalakításra. Kormányába jobbára Andrássy hívei kerültek, de a mérsékelt ellenzék másik két pártja egy-egy, valamint a baloldali ellenzék is két tárcát kapott.

A katolikus Dunántúli Hírlap mellett a polgári Győri Hírlap is örömmel adta hírül a győri bencés kötődéssel rendelkező ifjú gróf magas pozícióba való emelkedését, melyről ugyancsak beszámol ez a könyv.

Másrészt azt is fontos kiemelnem, hogy Biczó Zalán – mint helyismerettel szívesen foglalkozó egyetemi könyvtáros –, Esterházy Móric győri kötődéseinek kutatója, felvette a kapcsolatot a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium igazgatójával, Tóth Konstantin bencés szerzetestanárral, aki pártfogásába vette azt az elképzelést, hogy Esterházy Móric emléke fennmaradjon a városban. Biczó Zalán és Tóth Konstantin személyesen megkereste 2020. március 11-én dr. Simon Attilát, a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. vezérigazgatóját, hogy az egykori bencés diáknak, volt miniszterelnököknek és a Herendi Porcelánmanufaktúra hajdani elnökének (1934-1944) emléktáblát állítsanak közös együttműködéssel.

A herendi gyár vezérigazgatója (aki a győri jogi karon is tanít) a kezdeményezést nagylelkűen támogatásáról biztosította. Az emléktábla-állításra 2020. szeptember 19-én, szombaton 11 órakor került sor gimnáziumi öregdiák-találkozó alkalmával, szép megemlékezés keretében. Sárjai-Szabó Kelemen OSB győri perjel és Tóth Konstantin OSB gimnáziumi igazgató köszöntője után beszédet mondott az emléktábla-avatáson Dr. Simon Attila, a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. vezérigazgatója és Biczó Zalán egyetemi könyvtáros, az Esterházy-emléktábla kezdeményezője. Az ünnepségen jelen volt Budapestről Esterházy György, a volt miniszterelnök unokája is, aki személyes hangú, rövid beszédet mondott. Prof. Dr. Schmidt Péter volt bencés diák is köszöntötte az öregdiákokat a rendezvényen. Az ünnepség után Esterházy György megtekintette a bencés rendházat és a gimnáziumot. Az elegáns porcelán emléktábla a győri bencés gimnázium külső falán látható, a gimnázium főbejárata melletti homlokzaton.

Ezen rövid értékelő mű záró részeként fontosnak tartom, hogy ismertessem Esterházy Móric miniszterelnök életrajzát, melyből az alábbiakat találtam fontosnak kiemelni:

Esterházy Móric, galántai és fraknoi gróf.

Született: Majkpuszta, Oroszlány, 1881. április 27. Meghalt: Bécs, 1960. június 26.

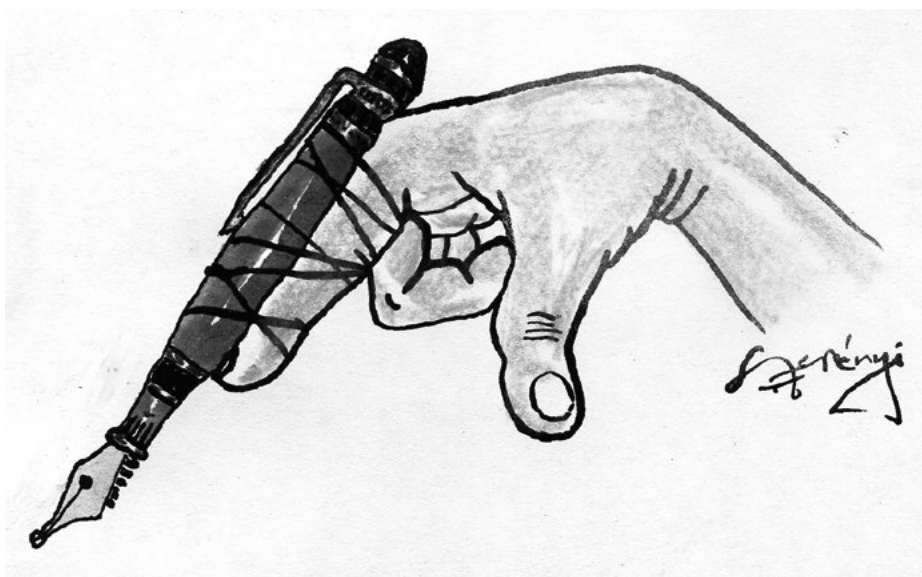
Arisztokrata politikus, császári és királyi kamarás (1905), a Lipót rend nagykeresztese (1916), valóságos belső titkos tanácsos (1916), miniszterelnök (1917), Esterházy Péter író nagyapja. Édesapja gróf Esterházy Miklós Móric (1855-1925), császári és királyi kamarás, 1887-1918-ban a főrendiház tagja, a Magyar Katolikus Kör elnöke (1891- 1897) és a Szent István Társulat társelnöke (1893-1911). Édesanyja Schwarzenberg Franciska hercegnő (1861-1951). A szülők 1880. április 14-én, Bécsben kötöttek házasságot, amelyből öt gyer-

mek született: Móric, Esterházy Alajos (1883–1916), Esterházy Polyxena (1886–1976), Esterházy Ida (1891–1948) és Esterházy Valentine (1898–1942). Esterházy Móric 1918. március 23-án, Budapesten vette feleségül Károlyi Margit grófnőt (1896–1975), akitől négy gyermeke született: Esterházy Mátyás (1919–1998), Esterházy Marcell (1920–1945), Esterházy Menyhért (1922–1954) és Esterházy Mónika (1928–2015). Unokái: Esterházy Péter (1950–2016), György (1951), Mihály (1953) és Márton (1956). A komáromi bencéseknel végezte a gimnázium alsó négy osztályát, majd a győri bencés gimnáziumban 1895 és 1899 között tanult. 1899-ben a soproni bencés gimnáziumban érettségizett. 1899 és 1904 között a budapesti és az oxfordi egyetem hallgatója volt. Oxfordban ismerte meg Lord Halifaxot (teljes nevén: Edward Frederick Lindley Wood, Halifax Earlje), Anglia későbbi külügyminiszterét. Az egyetem elvégzése után hosszabb utazást tett Európában és Észak-Amerikában. 1905-ben kapcsolódott be a politikai életbe, amikor örökös jogon a főrendiházban foglalt helyet. A következő évben az ifj. Andrassy Gyula gróf lemondásával megüresedett tőketerebesi kerületben, független 67-es programmal szerzett mandátumot és ugyanitt 1910-ben és 1918-ban is elnyerte a választói bizalmat. Az első világháborúban önkéntesként harcolt a szerb és az orosz fronton a 9. huszárezred tartalékos főhadnagyaként. 1917-ben tartalékos századossá nevezték ki. 1917. június 15-én, Tisza István menesztése után az ifjú IV. Károly király miniszterelnökké nevezte ki a 36 éves, szintén fiatal grófit. A kormányát követő Wekerle-kabinetben 1918. január 25-től május 8-ig tárca nélküli miniszteri (ténylegesen: népegészségügyi) posztot vállalt, s rövid ideig a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium vezetésével bízták meg. A kommün alatt a csákvári földműves iskolát vezette, a proletárdiktatúra bukása után visszavonultan gazdálkodott birtokain. A politikába 1931-ben tért vissza ismét, amikor a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt színeiben jelöltséget vállalt a tapolcai kerületben, ahol megválasztották képviselővé. 1939–1944 között, az Egyesült Keresztény Párt képviselőjeként a Magyar Élet Pártjának Zala vármegyei listájáról jutott be a képviselőházba. Támogatta Kállay Miklós második világháborúból történő kiugrási politikáját, amiért a nyilas hatalomátvételt követően a Gestapo 1944. október 16-án letartóztatta, a kormány pedig deportálta. Először a Margit körúti katonai fogházban, később Sopronkőhidán raboskodott. 1945. februárban a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolták, ahonnan szeptemberben térhetett haza. 1951-ben családjával és édesanyjával együtt a fővárosból a Nógrád megyei Hortra telepítették ki. 1956-ban lányával Bécsbe emigrált, ott az unokaöccse által felajánlott lakásban, a Schwarzenberg-palotában élte le hátralévő éveit, ahol ötven évvel ezelőtt (1960) hunyt el. Esterházy Móric a családi nyughelyet gondozta, bővítette és feliratokkal látta el. Sokat tett a gannai templomért és a mauzóleumért. Emlékét az altemplomban egy kőtábla őrzi, felirata: *Pacem vita ablatam redde mihi mors (A békét, amit az élet elvett tőlem, te add nekem, ó halál!)*. Halála után lánya (Esterházy Mónika) évente jelentős támogatást küldött a gannai plébániának. Az ausztriai Mariazellben nyugszik.

Végül én azt a konkúziót vontam le a mű olvasása kapcsán, hogy Esterházy Móric miniszterelnök grófként olyan keresztény alapú szociális érzékenységről tett tanúbizonyságot, amely korát megelőző személlyé tette. Ugyanis hitt abban az ideában, hogy „a keresztény gondolkodás a demokrácia alapja világszerte”.^[1] Ez alapján már 1917-es kormányprogramjában általánossá akarta tenni a választójogot az akkor hadban álló történeti Magyarországon.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Wilson, Andrew (szerk.) (2018): *A világ szentírásai*. Universal Peace Federation, Budapest.

Szerényi Gábor, *Manuscript*

[1] Wilson, 2018, 450.